

EMİLÎ NASRALLAH'IN "ÇÖL" ADLI HİKÂYESİNİN METAFORİK ÖZELLİKLERİ

Derya ADALAR SUBAŞI

Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, adalar@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3308-1295

Adalar Subaşı, Derya. "Emili Nasrallah'ın "Çöl" Adlı Hikâyesinin Metaforik Özellikleri". ulakbilge, 83 (2023 Nisan): s. 329-337. doi: 10.7816/ulakbilge-11-83-03

ÖZ

Modern Arap edebiyatında başarılı hikâye örnekleri ile dikkat çeken Emili Nasrallâh, hikâye koleksiyonları yanı sıra romanları ile de ses getiren aktivist kadın yazarlardan biridir. Eserlerinde kadına karşı uygulanan baskılar, doğup büyüdüğü Lübnan'da çıkan iç savaşın getirdiği korkular, mülteci sorunu gibi konulara yer veren Nasrallâh'ın, kadına yapılan baskılara dair 17 adet hikâyeyi topladığı *el-Mer'etu fi 17 kassa* (17 Hikâyede Kadın) başlıklı koleksiyonu gerek üslupsal, gerek imgesel açıdan dikkat çekici özellikler göstermektedir. Koleksiyonun ilk hikâyesi *es-Sâhrâ* (Çöl)'nin inceleneceği bu çalışmada Nasrallâh'ın derin tasvirleri ve cesur kalemi bu hikâye bağlamında değerlendirilecektir. Hem Doğu ezgilerini hem de Batı'nın modernitesini içeren bu hikâyede kadının Arap dünyasında yürüdüğü yol ve bu yolda karşısına çıkan engeller "çöl" motifi üzerinden aktarılmaktadır. Yazar, kadının hayat boyu karşılaşılabileceği tehlikeleri açıkça sıralamayı mekân olarak seçtiği "çöl" de yaptırdığı kısa bir yolculuğu anlatmış, bu yolculuk sırasında kadının karşısına çıkan hayvanlar, bitkiler gibi doğa varlıkları üzerinden ruhsal durumunun portresini çıkararak okuyucuya hissettirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emili Nasrallâh, Kısa hikâye, Kadın, Doğu toplumu

Makale Bilgisi:

Geliş: 13 Şubat 2023

Düzeltilme: 27 Mart 2023

Kabul: 1 Nisan 2023

Giriş

Lübnanlı hikâye ve roman yazarı Emilî Nasrallah Arap dünyasında en tanınmış feminist kadın yazarlardan biridir. Temmuz 1931'de Lübnan'ın güneyinde bulunan Kevkebâ'da doğdu, Beyrut Amerikan Üniversitesinde eğitim aldı. Buradan 1956 yılında yüksek puanlarla mezun olarak, 1958 yılına kadar edebiyat alanında lisansüstü eğitimine devam etti. 1962 yılında "*Tuyûr Eylûl*" (Eylül Kuşları) adlı ilk romanını yayınlamasının ardından üç adet ödül aldı. Nasrallah'ın romanları yanı sıra çocuk hikâyeleri ve hikâye koleksiyonları da bulunmaktadır. Kısa hikâyelerinde kadın hakları, göç, savaşlar, köy hayatı, aile gibi çeşitli konuları ele almaktadır.¹ Birçok kitabı İngilizce, İspanyolca, Almanca gibi dillere çevrilmiştir. Lübnan savaşı sırasında çeşitli bombalı saldırılarda evi ve eşyaları tahrip olmasına rağmen sürgüne gitmeyi reddetmiştir. 1957 yılında kimyager Filip Nasrallah ile evlenmiş, bu evlilikten Remzi, Mehâ, Halil ve Munâ adında dört çocuğu olmuştur. Üniversitede öğrenciyken gazetecilikle de uğraşmıştır. *Eylül Kuşları*'nın ardından altı roman ve on üç hikâye koleksiyonu yayınlamıştır. Ayrıca altı ciltlik *Siretu'n-Nisâ'i'r-Râ'idât mine'ş-Şark ve'l-Garb* (Doğu ve Batı'dan Öncü Kadın Biyografileri) adlı bir çalışması da bulunmaktadır.² Birçok yerel ve uluslararası ödüller almıştır. Cesur kalemi ve kendi toplumunda yaşanan önemli konuları ele alması nedeniyle Almanya'nın Alman olmayan başarılı yazarlara verdiği Goethe Enstitüsü resmi madalyasını 25 Ağustos 2017'de almıştır. 2018 yılında da edebiyata katkılarından dolayı Lübnan Devlet Başkanı Mişel Avn ve Adalet Bakanından takdir madalyaları almış, devlet başkanı onu "Lübnan romanının annesi" olarak isimlendirmiştir. 13 Mart 2018'de vefat etmiş, geride nesilden nesile aktarılacak edebî bir miras bırakmıştır.³

1983 yılında yayımladığı, *el-Mer'etu fi 17 kıssa* (17 Hikâyede Kadın) başlıklı koleksiyonunda her biri Arap dünyasında kadının konumunu ele alan 17 farklı hikâye bulunmaktadır.

Bu hikâye koleksiyonundaki hikâyelerin isimleri aşağıdaki gibidir:

1-	الصحراء	(<i>es-Sahrâ'</i>) Çöl
2-	الشرنقة	(<i>eş-Şarnaka</i>) Koza
3-	الفراشة	(<i>el-Firâşe</i>) Kelebek
4-	الجزور الحفية	(<i>el-Cuzûru'l-hafîyye</i>) Gizli Kalmış Kökler
5-	الديناصور	(<i>ed-Dînâsûr</i>) Dinazor
6-	المرآة	(<i>el-Mir'ât</i>) Ayna
7-	خطوط الوهم الرائعة	(<i>Hutûtu'l-vehmi'r-râ'ia</i>) Şahane Düşler Yolu
8-	ليلة باريسية	(<i>Leyle Bârîsiyye</i>) Paris Gecesi
9-	عصفورة من الفلبين	(<i>Uşfûr mine'l-filîbîn</i>) Filipinlerden Bir Serçe
10-	نور عينيه	(<i>Nûru 'ayneyhi</i>) Gözlerinin Nuru
11-	اللعبة وبيتها	(<i>el-Lu'betu ve beytuhâ</i>) Oyuncak Bebek ve Evi
12-	طائر الصدفة	(<i>Tâ'iru's-sudfe</i>) Tesadûf Kuşu
13-	نجمة الصباح	(<i>Necmetu's-Sabâh</i>) Sabah Yıldızı
14-	تلك المرأة المحبوبة	(<i>Tilke'l-Mer'etu'l-Mahbûbe</i>) Şu Sevimli Kadın
15-	نسمة صيف	(<i>Nesmetu Sayfîn</i>) Bir Yaz Meltemi
16-	بطاقة توصية	(<i>Bitâkatu Tavsiyetin</i>) Bir Tavsiye Kartı
17-	صيف النسوان	(<i>Sayfu'n-Nisvân</i>) Kadınların Yazı

Eserin arka kapak yazısında geçen ifadeler kadının gölgesinin bu çalışmanın her zerresinde adeta bir kalp atışı gibi bize yakın bir siluet olarak bulunduğunu belirtmektedir.

Bu seçkinin her bir hikâyesinden kadının gölgesi geçiyor. Farklılık ve şaşkınlık diyarından gelen bir düş gibi. Çabalyor ve sen daha fazla yaklaşmak, daha fazla tanımak için onun çehresini ortaya çıkarıyorsun, o ise bazı sorguları ve işaretleri geride bırakarak aşağı doğru kayıyor...17 hikâyede kadın neredeyse tek bir hikâye. İçeriğinde deneyimiyle, geleneğiyle tüm kişisel sorunlarıyla doğru kadınının hayatı var. Sadece tek kuşağın değil, nice kuşakların hayatı...

¹ <https://www.arageek.com/bio/emily-nasrallah>

² <https://www.goethe.de/en/kul/pre/gme/prt/21000720.html>

³ <https://christianarabfigures.com/%D8%A5%D9%85%D9%8A%D9%84%D9%8A-%D9%86%D8%B5%D8%B1%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87/>

Nasrallâh, kadın konusunu eleştirel biçimde ele alması dolayısıyla feminist bir yazar olarak kabul edilse de Şen, kendisinin bunu kabul etmediğini şu şekilde aktarmaktadır:

Anlatımının güzelliği, duyarlılığının inceliği, işlediği sorunların toplumsal açıdan önemi ve kadın psikolojisini okuyucuya aktarmadaki ustalığı, Lübnan'da kadın konusunu ele alan yazarlar arasında feminist olduğuna yönelik söylemlere sebebiyet verse de o feminist olmadığını şu sözleriyle açıklamaktadır: "Ben feminist değilim. Çünkü erkeklerle düşmanım gibi savaşmak istemiyorum. Erkekler benim eşim, kardeşim, oğlum, babam, arkadaşım. Onlar da toplumun ve geleneklerin kurbanı. Bu yüzden de yazılarımda erkek ve kadın hakkında yazarım" (2017:117).

"Çöl" Adlı Hikâyenin Tahlili

Emîli Nasrallâh'ın 17 Hikâyede Kadın adlı hikâye koleksiyonunun ilk hikâyesi olan "Çöl" dil ve üslup özellikleri açısından Nasrallâh'ın yazınsal dünyasını en iyi şekilde temsil eden örneklerden biridir. Hikâyede klasik ve modern imgelerin harmanlanarak bir kadının iç sesine dönüşmesi kendini hissettirmektedir. Hikâyenin kahramanı sadece bir kadındır ve anlatılan onun ruhsal yolculuğunun hikâyesidir. Bu yolculuk bir çölde geçmektedir. Hikâyede bir olay örgüsü ve kişi kadrosu bulunmamaktadır. Yazar hikâyesini "o" lu anlatım biçimini kullanarak aktarmaktadır.

Hikâye Nasrallâh'ın Dorothy Parker'dan yaptığı bir alıntı ile başlamaktadır (Nasrallah 2003:5)

نسيت كيف انتهد و تذكرت كيف أنام

Nasıl iç çektiğimi unuttum, nasıl uyuduğumu hatırladım.

Bu tesadüfen seçilmiş bir söz değildir. Hikâye ile bağlantılıdır. Sözün içeriğinde kadının işe yaramayan iç çekişleri ve yakarışları ardından uyumaktan başka çare bulamadığı belirtilmektedir. Hikâyeye bir ön hazırlık niteliğinde olan bu söz kadının sesini duyurmadığı bir durumun varlığını hissettirmektedir. Hikâyeye isim olan çölde yaşadığı yalnızlığın ve korkunun bir yansımasıdır. Kadının çöldeki yürüyüşü dikkat çekici bir giriş ve tasvirlerle başlamış, Temmuz ayının yakıcılığının verdiği ruh halinde olan kadını yolculuğunun başında güçlü bir konuma oturtmuştur.

الدنيا صحراء، و الوقت مساء، مساء يوم تموزي حارق. تتصاعد اللهب من كُثب
الرمال، و تطفح ذرات الأثير الخفية، فترتعش جراند النخيل، تنكس السامقات
رؤوسها الخضراء.
عيناها تدوران في كل اتجاه، تغزوان الأفق، تقفزان فوق الأبعاد اللامحدودة، ثم
ترتدان مملوءتين بالنار.

Dünya bir çöldür. Vakitse akşam. Yakıcı bir temmuz akşamı. Kumların yanı başından yükselen alevlerin saklı kalmış o asil taneciklere dokunmasıyla hurma ağacının yaprakları titreşiyor ve yükselerek ağacın tepesindeki yeşil yaprakları alaşağı ediyor. Gözleri her yönde dolanıyor, ufukla savaşır, uçsuz bucaksız mesafeler üzerinden atlıyor, ardından ateşle dolmuş bir şekilde geri dönüyor (Nasrallâh 2003:7)

Hikâyenin ilk cümleleri kadının kalabalıklar içindeki yalnızlığını dile getirmektedir. Dünyada bulunan insanlar çöldeki kum tanecikleri kadar çoktur, bu kalabalık dünyada bir Temmuz akşamı çölde bulunan kadın çöldeki yalnızlığını orada yaşama dair belirtilerin olduğu bir ortamda umutla gidermektedir. Burada yaşama dair en güzel belirti ise yemyeşil hurma ağaçlarıdır. Hurma ağacı gibi, hurma ağacının yaprakları gibi tabiat nesnelere dair betimlemeler yapan yazar, bu betimlemelerle anlatımı zenginleştirmiştir. Burada seçilen ağacın bir hurma ağacı olması Doğuya ve Arap dünyasına özgü bir hikâye anlatılacağına da belirtecektir. Ayrıca hurma ağacı çöldeki yaşam belirtisidir ve çöle özgü bir güzellik unsurudur. Kadın kahraman bu hurma ağacının yeşilliği altında umut ve huzurla uykuya dalar.

Emîlî Nasrallah, hurma ağacı ile yaşamı ve umudu temsil etme metaforunu birçok hikâyesinde kullanmaktadır. Yazıcı, Emîlî Nasrallah'ın başka bir hikâyesinden hurma ağacının yıkılışının Nasrallah tarafından nasıl değerlendirildiğini şöyle aktarır: "Okun havada uçuşması gibi uçuştun... Yere düşüşü büyük bir ses çıkardı. Sonra da her şey sakinleşti: Hattâ rüzgâr bile durdu ve etrafa ürkütücü bir sessizlik hâkim oldu. Bu sessizlik, suçu izleyen sessizlikti!" Ancak hurma ağacının yıkılışı, kâinatı bütünüyle kucaklayan yazarı oldukça düşündürür. Ağacın kök kısmında büyük bir çürük fark eden yazar, hurma ağacını bir canlıymış gibi algılar (Yazıcı 2009:158). Buradan da Nasrallah'ın bu ağacı adeta kişileştirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bilmediği veya hatırlamadığı bir sebeple kafilesinin gerisinde kalan kadın artık çölde yapayalnızdır. Ağaç tasvirinde geçen "ateş" metaforu kadının bu durumdan dolayı hissettiği tedirginliğini simgelemektedir. Artık uyumaktan başka bir seçeneği yoktur. Bu bağlamda Nasrallah'ın uykuya dair yaptığı betimlemeler insan vücudunun uykuya geçiş aşamasını şiirsel bir dille anlatmakta, uyku halinin insanı bedenen ve manevi olarak hafifleten bir his olduğundan bahsetmektedir. Bu uyku, ne zaman başlayıp bittiğini hatırlamadığı bir gaflet uykusu olabilir. Hayatın bazı gerçekleri karşısında uykuda olan kişi gerçekleri göremez, doğu toplumundaki insanlar da uykuyu ve uyumayı severler ve hayata dair bazı gerçekleri kaçırmırlar.

ثم شعرت بالنعاس، فنامت. جعلت حجرا رمليا وسادة لرأسها ، و النخلة السامقة خيمة.
 نامت زمنا. لا تذكر متى بدأ النوم و متى انتهى، النائم لا يدرك الزمان، و هو حين
 يستلقى في تلك الأرجوحة الأثيرية المخدرة، يتلاشى من باله الزمان و يذوب المكان،
 فلا يعود يهمه شيء سوى تحسس ذلك الشعور اللذيذ الذي يتمشى كدبيب النمل، في
 العروق و الشرايين ، ينبث حتى أبعد أطراف الجسد، ليحمله على الخدر و بعد الخدر
 التحليق.

Sonra uykusu geldi, kumdan oluşmuş bir taş başına yastık, hurma ağacını ise bir çadır yaparak uyudu, bir süre uyumaya devam etti. Uykunun ne zaman başlayıp bittiğini hatırlamaz, uyuyan kişi zamanın farkında değildir zaten. O aklını başından alan salıncakta uzandığında zaman zihninde yok olur, mekânsa eriyip gider. Tıpkı karıncanın emeklemesi gibi damarlarında yürüyen o tatlı hislerden başka bir şeyin önemi yoktur. Öyle ki onu kendinden geçirene kadar vücudun en uzak taraflarına kadar yayılır ve uykuya daldıktan sonra havalarda uçurur (Nasrallah 2003:7).

Bu ifadelerde uykuya dalarken birçok insanın yaşadığı normal bir duygu çölde yapayalnız bir kadın kahramanın dilinden şiirsel bir üslupla umut dolu bir ruh haliyle aktarılmıştır.

لم تكن تحمل ما يعيقها عن المسير، فتابعت بحماسة ثم أخذت حماسها تتقلص حين بدأت
 زرقة الفضاء تدخل في لون قاتم راح يغزو الصحراء كطائر أسطوري. إنه الليل، و لا قمر
 يهدي.

Bu izin peşinden gitmek konusunda daha fazla kendini tutamadı ve cesaretle gitti ardına. Gökyüzünün mavisi koyu bir renge bürünüp, çöl efsanevi bir kuş gibi savaşmaya başlayınca cesareti azalmaya başladı. Aynın yol göstermediği bir geceydi o (Nasrallah 2003: 8).

Kadının çöldeki yolculuğu artık tehlikeli bir hal almıştır. Gece iyice çökmüş, kadının cesareti azalmıştır. Artık ay yolunu bulmasına yardım etmemektedir. Hikâyede anlatım sırasında buraya kadar dişil zamiri kullanılmamış, öznenin veya kahramanın bir kadın olması burada belirtilmiştir. Özne çölde mahsur kaldığı andan itibaren artık kadınlığına vurgu yapılmaktadır. Mahsur kalan kadın adeta Doğu toplumunun baskısı altında kalan kadın gibidir yazarın gözünde. Ya bu baskılara karşı sesini çıkarmadan hayatına devam edecek ve vahşi bir hayvanın avı olacak ya da yolunda yürümeye devam edecektir. Yoluna devam ederken kafilesinin ayak izlerini takip etmekten aşka şansı bulunmamaktadır.

و هي ، أما خيارين: فإمّا أن تتابع المسير، أو تبقى مكانها فريسة الخوف و القلق ربما فريسة حيوان. عند الكلمة الأخيرة توقفت: ترى او يكون هناك حيوان، في هذا البلقع؟ ابتسمت لسخافة التساؤل : أو ليست هي نفسها حيوانا؟ بل سليلة أرقى حيوان فوق الأرض؟ إذن ، إمكان وجود حيوانات أخرى ، و على مقربة منها ، وارد جدًا. و مع ذلك ، تتابع مسيرتها.

ve o kadın, önünde iki seçenek vardı. Ya yürümeye devam etmek ya da korkunun, endişenin belki de bir hayvanın avı olarak yerinde kalmak...

Nihayet durakladı: Acaba burada, bu ıssız yerde bir hayvan olabilir mi? Sorduğu sorunun anlamsızlığına gülmüştü zaten kendisi de bir hayvan değil miydi? Dahası yeryüzündeki en üstün hayvanın kız çocuğu. Öyleyse, başka hayvanların bulunması ve onlara yakın olma olasılığı son derece mümkün... Bununla birlikte yürümeye de devam ediyordu (Nasrallâh 2003, 9).

Bu ifadelerde Nasrallâh'ın feminist düşünceleri dikkat çeker. Kadının çöldeki bu yürüyüşü hayattaki yürüyüşüne benzetilebilir. Kadın, güçlü bir şekilde yoluna devam ederken kimi zaman karşısına tehlikeli hayvanlar çıkar, çölde bulunduğu belirtilen bu tehlikeli hayvanlar aslında hayatta kadının karşısına çıkıp onu baskı altına almaya çalışan erkeği sembolize eder. Kendisi de bir hayvan değil mi derken insan olarak erkekle aynı türden gelmek ve yine bir erkeğin çocuğu olarak dünyaya gelmiş olmayı vurgulanmakta, erkekleri babası da dâhil olmak üzere hayvan olarak nitelemektedir.

لكن السير في الليالي الصحراء هو خير من السير في نهاراتها. و ما هم إذا لم يكن هناك قمر يهدي. تكفي النجوم. النجوم تقفز فوق الخيمة بالمنات، تلتحم بها، مثلما تلتحم حبات الألماس فوق تاج ملكي.

Geceleyn çölde yol gitmek gündüzden daha iyidir. Yol gösteren bir ay olmamasının bir önemi yok. Yıldızlar yeterlidir. Yıldızlar yüzlerce kez çadır üzerinde zıplayıp onlara sarınırlar, tıpkı bir kral tacının, üzerindeki elmas tanelerine sarındığı, gibi (Nasrallah 2003, 9).

Kadın çaresizliğine karşı yine tutunacak bir dal bulmuş, ay yoksa yıldızların yol göstericiliğine sığınmayı düşünmüştür. Her zor durumda bir çıkar yol bulabilmeyi amaçlamıştır. Yıldızlar, kadının umutlarını temsil etmektedir.

جميل ليل الصحراء، حتى من دون قمر. جميل و هادئ. برودته تمسح حرانق أشعلتها شمس النهار في القلب و العينين. و بين ذريرات النفس. طرق الصحراء ممهدة. بل لتكاد الصحراء كلها تكون طريقًا، و من هنا خوف الضياع. لا. هي لن تضع. سوف تبقى ملازمة هذا الخط المرسوم في البال. تنقل خطاها فوق بقايا آثار وهمية. ترشدها راحة غريبة، تختلط بالنسمات ثم تتبخر.

Güzeldir çölün gecesi aysız olsa bile. Güzeldir ve sakindir. Soğukluğu, nefesin zerreleri arasında gündüzün güneşinin kalpte ve gözlerde yaktığı yangınları siler. Engebesizdir çölün yolları. Neredeyse çölün her tarafı yoldur zaten, kaybolma korkusu bundan dolaydır.

Hayır. O kaybolmayacak. Bu hafızasında resmi çizilmiş yolu izlemeye devam edecek. Adımlarını vehim izlerin kalıntıları üzerinde gezdirecek, değişik kokular yol gösterecek ona, meltemlerle karışan sonra buharlaşan kokular (Nasrallah 2003, 10).

Gece, aysız olsa bile sakinliği temsil etmektedir. Çöl gecesinin güzelliği serinliğinden ileri gelmektedir. Çöllere gündüzleri ne kadar sıcaksa, gece de o kadar serin olur. Bu serinlik yazara bir ferahlık hissettirmiş olmalıdır. Çölde karşısına çıkan birçok yol hayatta karşılaştığı farklı seçenekleri simgelemektedir. Bu seçeneklerin kadına kaybolma hissi vermesi hangisinin kendi özgürlüğü için en uygun yol olduğunu bilmemesinden ileri gelmektedir. Zira daha sonra kaybolmayacak, hafızasında çizilmiş yolda ilerleyerek, kimi zaman öncü izleri takip ederek doğru yola ulaşacaktır. Çölde ona yol gösteren şey duyularından başkası değildir. Bu yolda kimi zaman şarkı söylemekte, binek hayvanlarıyla güneye doğru ilerlemektedir. Söylediği ezgi deve çobanlarının çöllerde deve üzerindeyken yollarını kaybettiklerinde, yaptıkları sayısız yolculukta kendilerine eşlik eden ezgilerdir. Bu da hikâyede yer alan Doğuya özgü sembollerden biridir. Devcilerin ezgileri ve taşıdıkları ahenk Arap Aruzunun ortaya çıkışında da büyük etkiye sahiptir (s.11) Çölün gecesini için *gece, çölün gecesini, şarkı makamlarının gecesini, kaybolmuş dilencilerin gecesini* gibi nitelemeler kullanılmıştır. Bu korkunç gecenin elbette bir gündüzü de olacaktır. Tüm benliğiyle bu soruyu sorarken düşüp yere kapaklanan kadın, çölün geceleri serin olan kumlarını da kendisine bir döşek yapmıştır adeta. Sonra gündüzün sıcaklığından geri kalan ılıklığın içine işlediğini anlatan kadın yorgansız ve dölseksiz bir şekilde uyurken bu uykusunun ona kavmini kaybettirdiğini hatırlar. Belki de uyuşakaldığında birlikte yola çıktığı yol arkadaşları onu fark etmeden yollarına devam etmişler ve o çölde yapayalnız kalmıştır. Bu azap verici çıkmaz onu bir yerlere atmıştır. Bu ifadelerde kadının gittiği yolda yorulup uykusu geldiğinde, belki de bilmesi gereken şeyler konusunda gafil olduğunda bu uykunun ona kavmini yani tanıdıklarını kaybettirdiği belirtilmiştir. Sonuç olarak her şey irade ile olmaktadır. İsterse vücut hareket etmeye devam ederek emirlere itaat etmektedir. Arzunun, isteğin ve iradenin kölesidir o. Kölenin boyun eğmekten başka bir yolu yoktur. Şimdi istenen şey itaat etmesi. Bu göreve devam etmesi, gecenin yangınına izlemesi, vaat edilen ışığa kadar karanlığı yakıp yıkması veya yolculuğun bittiği yere kadar gitmesi gerekmektedir.

حاولت أن تتذكر وجوه الرفاق، رفاق الرحلة فراحت الملامح تنزلق من الذاكرة انزلاق
حباب الماء من بين أصابع طفل. عادت تتهجا الأسماء ، أسماءهم و فشلت. وضعت
المسؤولية على الليل. ليلاها ال (كأن) ليس له نهار. و هي تعلم أنها مهما تعذبت و طال
طريق تجربتها. فلا بد من أن ينبج فجر ما، نور ما، و يمسح الهواجس من بين
ضلوعها. و يرد إليها الرؤية الحقيقية، و يحو الأخيلا الباهتة، و أجنحة الحفافيش.

Arkadaşlarının yüzlerini hatırlamaya çalıştı. Yol arkadaşlarının. Su taneciklerinin bir çocuğun parmakları arasından kayması gibi yüz hatları hafızasından kayıp gitti. İsimleri onların isimlerini yeniden hecelelemeye koyuldu ama başaramadı. Sorumluluğu geceye yükledi. Sanki onun gündüzü olmayan gecesine. Ne kadar acı çekse de biliyordu, tecrübesinin yolu uzadı tan vakti ağardı, ışık endişeleri ellerinin arasından sildi ve gerçek bakış ona cevap verdi, solgun hayalleri yok etti ve yaralarının kanatlarını (Nasrallah 2003, 13).

Yol arkadaşlarının yüzünü hatırlamaya çalışmakta ama gece vakti gelen yorgunluk ona engel olmaktadır. Bunlar ismi bilinmeyen, çölün izlerini sildiği kadın veya erkek arkadaşları olsa da Arapça metinde arkadaşlara dönen zamir eril çoğul zamiridir. Bu da bir karışıklık yaratmaktadır. Bu duygulanımın ardından ilk kısmı **رُدُوا عَلَيَّ الْخَيْلَ إِنْ أَلَمْتُ** Bana atı geri veriniz olan şiir beytini tekrarlar. Daha sonra derinliklerinden attığı çığlıklar kavmine bir atın değil, bir devenin, eşeğin veya bir katırın eşlik ettiğini bildiğini belirtir ve bu şiir beytini “Bana atı ve geceyi geri veriniz” olarak yeniden söyler. Bu söylerken aslında “Bana atı ve gündüzü geri veriniz” sözünü kastettiğini belirtir. Bu ifade bir şiir beytinin ikinci kısmıdır. Şairi asıl adı Rebî’a olan ancak Cahder olarak lakaplandırılmış Cahder b. Dabî’a b. Kays b. Sa’lebe’dir. Kendisi Cahiliye dönemi Sa’â lîk (yağmacı) şairlerindedir. Hayatı boyunca kendisini kabul etmeyen kavminin lideri ve komutanı olmak istemiştir. Cahder lakabı kısa adam anlamındadır. Bu beyitleri Bekr ve Tağlib kabileleri arasındaki Besus savaşında, ez-Zeyr es-Sâlim tarafından öldürüldüğü sırada söylemiştir. Bugün ölüm günü olarak anlandırılımsın diye başlamaktadır. Bunun sebebi Bekr kabilesi erkeklerinin o gün ölümüne meydan okuyarak saçlarını kazıtılmalarıdır. Bunu savaşta düşmanlarından ve kadınlardan ayırt edilebilmek için yaptılar. Saçını kazıtmayan tek kişi Demim kabilesinden Cahder’di. Kısa boylu olduğunu öne sürerek saçını kazımayı reddetmiştir (Tebrizi, 195). Bazı kaynaklar bu beytin kadın şair el-Hansa’nın erkek kardeşi Sahr’a ait olduğunu belirtirler. Ebu'l-Ferec el-İsfehânî, *Kitâbu'l-Egâni* adlı eserinde her iki görüşe de yer verir (İsfehânî, C.V, 32). Şair Cahder’in ölmeden önceki son sözleri olan bu beytin tamamı şöyledir:

رُدُّوا عَلَيَّ الْخَيْلَ إِنَّ أَلَمَّتْ إِنَّ لَمْ يُنَاجِزْهَا فَجُرُّوا لِمَتِي

Savaşmaları için acele etmezsem şövalye olamam. O yüzden atı bana geri veriniz.

Nasrallâh bu beyitten yaptığı alıntıyı kendi durumu için kullanmış, binek hayvanı olmaksızın yola devam etmesinin mümkün olmayacağını belirtmiştir. Çöl, gece vakti onun için bir savaş meydanı gibidir ve tehlikelerle doludur. Atı ve gündüzü geri veriniz derken kendi güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir. Kadın, başlangıçta hayata cesaretle atılmış, karanlıklarda umutla yürümüş, sonra yorulmuş ve güveneceği bir yer, bir şey aramıştır.

و هي لا تزال تُقاوم . من قال إنها استسلمت؟ قدماها تحملاها ، تغوران في
طراوة الرمال، ثم ترتفعان ، لتعدا إلى الانغراس في موطن جديد، ربما لم تدشها
قدم من قبل.

O hâlâ direniyor. Kim söyledi teslim olduğunu? Ayakları onu taşıyorlar. Kumların yumuşaklığına batıyorlar sonra belki de daha önceden bir ayağın basmadığı yeni bir ayak izine yeniden batmak için çıkıyorlar (Nasrallah 2003, 14).

Kadının zorluklar karşısında direnmesi ve her zaman yeni çıkış yolları aramasının vurgulandığı ifadelerde asla teslim olmayan güçlü bir kadın sureti görülmektedir.

Hikâye aşağıdaki ifadelerle sonlanmaktadır.

الشاعر كان مغربا و هي مشرقة. ستظل مشرقة ، عيناها تحديقان إلى كثافة الظلمة،
شفتاها تبتهلان ، و يداها ترتفعان مثل ساعدي شجرة سحرية ، و خطاها تتقدم ،
تستنفر طاقاتها جميعا لاخترق الحشود الليلية بالتجاه منابع النور.

Şair Batıya doğru gidiyordu. Kadınsa Doğuya, Doğuya gitmeye devam edecek, gözleri karanlığın koyuluğuna dikilmiş, dudakları yalvarıp yakarıyor, elleri sihirli bir ağacın kolları gibi yükseliyor, bütün gücü ışığın kaynaklarına yönelerek gece kalabalığını yakmak için kaçıp gidiyor (Nasrallah 2003, 15).

Bu ifadelerden Arap dünyasında tüm edebî faaliyetlerde batının örnek alındığı düşünüldüğünde kadın konusunda Doğu adet ve geleneklerinin devam ettiği dahası etmeye de devam edeceği çıkarılabilir.

Sonuç

Nasrallâh'ın kadının çöldeki yolculuğunu ele aldığı "Çöl" adlı hikâyesinin incelenmesi neticesinde kullanılan ifadelerin genellikle soyut ve metaforik anlamlar taşıdığı görülmektedir. Yazar tarafından kahramanın belki de kendisinin iç dünyası ve gözlemlerini yansıtan psikolojik tahlillerin oldukça iyi şekilde yapıldığı görülmektedir. Bu da hikâyenin ya da anlatının okuyucuya daha samimi gelmesini sağlamaktadır. Hikâyeye göre Doğu kadını ne olursa olsun güçlü olacak ve güçlü iradesiyle tehlikelerin üstesinden gelecektir. Nasrallah'ın düşünce yapısına göre bu tehlikeler erkek egemen dünyanın kadına uyguladığı baskılar ve kısıtlamalardır. Kadın için Doğu ne kadar baskıcı olsa da Doğuya özgü kavramlar umut vericidir.

Yazar, kadının içinde bulunduğu yalnızlık ve güvensizlik duygusunu en iyi aktaracağı ıssız bir yeri, çölü mekân olarak seçmiş metaforlarını çölde bulunan kavramlar arasında yapmıştır. Bu kavramlardan ilki hurma ağacıdır. Uçsuz bucaksız kum tepelerinden oluşan sıcak çölde hurma ağacının bulunduğu yerler rahatlama, dinlenme, bir nebze serinleme ve konaklama yerleridir. Tıpkı şair Bedr Şakir es-Seyyâb'ın "Gözlerin seher vakti ışıl ışıl parlayan bir hurma ağacıdır" beytinde olduğu gibi bu ağacın yapraklarının parlak ve kalın olması, gövdesinin uzun ve dik olması şiirlerde güzelliğin sembolü olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Deve, çölü simgeleyen başlıca hayvandır. Cahiliye döneminde deve çobanlarının deve üzerinde yaptıkları yolculuklarda söyledikleri ezgiler çöldeki kadın yolcuya umut veren diğer bir öğedir. Çölün kumları gündüz ne kadar sıcak olsa

da geceleyin hızla soğur ve uyumak isteyen yolcu için adeta serin, kumdan bir döşek haline gelir. Bu da çölün başka bir olumlu yanındır. Çölün gündüzü, aydınlığından dolayı umudu simgelemekle birlikte geceleri ise serin olması dolayısıyla uyumak için elverişlidir, geceleri yırtıcı çöl hayvanlarının hedefi olmaktan korkulsa da Cahiliye şiirinden yapılan alıntıda olduğu gibi bana atı, çölü ve geceyi geri veriniz ifadeleri vurgulanmaktadır. Çöl, gece ve at metaforları cesaretin simgesi olarak birçok şair tarafından kullanılmıştır. Ünlü Abbasi şairi Mütenebbî'nin de "At, gece ve çöl bilir beni" şeklinde başlayan ünlü şiirinin ölümüne neden olduğu rivayet edilmektedir.

Nasrallah'ın hikâyelerinde dikkatli bir gözlem gücü ve akıcı bir anlatım kendini hissettirmektedir. Dikkat çeken tasvirli, metaforik üslubu, Arap dünyasında kadının iç çekişlerini sadece bu hikâyede değil tüm eserlerinde bize yansıtmaktadır. Hikâyelerinin üzerinden yıllar geçse de Doğu toplumunda kadın yine Nasrallah'ın anlattığı kadındır ve birçok Arap ülkesinde yeri erkeklerden sonra gelmektedir.

Kaynaklar

İsfehânî, Ebu'l-Ferec, (2008). *Kitâbu'l-Egâni*, C.V. Beyrut

Nasrallah, E., (1983). *el-Mer'etu fi 17 kassa*, Beyrut

Şen, Yaman, G.. (2017). İmîli Nasrallah'ın hikâyelerinde kadın teması, *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.10, 48, 115–122. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1483>.

Tebrizî, Y.A. eş-Şeybânî, M. *Şerhu Divâni'l-Hamâse*, Dârü'l-Kalem, Beyrut. Yty..

Yazıcı, H (2009), Lübnan'da Kısa Öykü, *Şarkiyat Mecmuası*, Sayı: 15.

Zirikli, H. (2014), *el-A'lâm*, C.II, Beyrut.

İnternet Kaynakları

Men hiye Emîli Nasrallah, <https://www.arageek.com/bio/emily-nasrallah> (24/01/2023)

Emîli Nasrallah, - <https://www.goethe.de/en/kul/pre/gme/prt/21000720.html>, (28/01/2023)

-<https://aqrwataelam.net/2023/03/27/%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D8%A6%D9%84-%D8%B1%D8%AF%D9%88%D8%A7-%D8%B9%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%8A%D9%84-%D8%A5%D9%86-%D8%A3%D9%84%D9%85%D8%AA/>, (3/01/2023)

-<http://islamport.com/w/adb/Web/2861/194.htm>, (25/07/2023). Emîli Nasrallah,

<https://christianarabfigures.com/%D8%A5%D9%85%D9%8A%D9%84%D9%8A-%D9%86%D8%B5%D8%B1%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87/>, (30/01/2023).

METAPHORICAL FEATURES OF EMILY NASRALLAH'S STORY CALLED "DESERT"

Derya, Adalar Subaşı

ABSTRACT

Emili Nasrallah, who draws attention with examples of successful stories in modern Arabic literature, is one of the activist women writers who made an impact with her novels as well as her story collections. Nasrallah's collection titled al-Mar'a fi 17 kıssa (Women in 17 Stories), in which she collects 17 stories about the oppression of women, includes subjects such as the oppressions against women, the fears brought about by the civil war in Lebanon, where he was born and raised, and the refugee problem. In this study, which will examine the first story of the collection, es-Sâhrâ (Desert), Nasrallah's deep descriptions and brave pen will be evaluated in the context of this story. In this story, which includes both eastern melodies and western modernity, the path that women walk in the Arab world and the obstacles they encounter on this path are conveyed through the motif of the "desert". The author, by not clearly listing the dangers that a woman may face in her lifetime, told about a short journey she made in the "desert" that she chose as the place, and made the reader feel her mental state by portraying the natural beings such as animals and plants that came across the woman during this journey.

Keywords: Emily Nasrallah, short story, woman, Eastern society